

SONDAREA PERIODICĂ A OPINIEI PUBLICE — MIJLOC DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A ACTIVITĂȚII MUZEULUI DIN REȘIȚA

DANA BĂLĂNESCU, CARMEN BĂLAN

Motivația apelului la metodele și tehnicile sociologice

În anul 1992, Muzeul Județean de Istorie din Reșița a împlinit treizeci de ani de la înscriserea sa în rețeaua muzeografiei naționale; treizeci de ani de intensă activitate de cercetare și conservare a colecțiilor¹. Zestrea patrimonială a fost îmbogățită an de an prin săpături arheologice, cercetări de teren și de arhivă, donații generoase și achiziții. În prezent, muzeul reșițean deține interesante colecții arheologice (se detașează arta neolitică, ceramica și armele romane, podobe medievale), un bogat cabinet de monede, medalii și decorații românești și străine. La acestea se adaugă patrimoniul tehnic și industrial, ilustrând bogatele tradiții ale zonei în minerit, metalurgie și construcții de mașini, colecții de documente, carte și periodice, piese de mineralogie estetică, precum și colecția de artă religioasă și artă plastică modernă și contemporană. Și totuși... nu exagerăm cu nimic afirmând că, în acești treizeci de ani, muzeul reșițean a fost de fapt „un muzeu fără muzeu”: patrimoniul s-a confruntat cu transferări succesive în cinci sedii diferite, dar la fel de improprii, iar din anul 1976 a încetat practic relația directă cu publicul prin expoziții realizate la sediul propriu. Doar expozițiile temporare au mai fost organizate și găzduite de diferite instituții și galerii.

După cincisprezece ani, locuitorii Reșiței știu din nou că în orașul lor există un muzeu, clădirea acestuia — foarte modernă și impunătoare — dobândindu-și deja un nume în toponimia urbană. După mutarea patrimoniului în noul sediu (1987), au fost organizate expoziții temporare

diferite (începând din mai 1991 și până în prezent), iar expoziția permanentă se află în curs de proiectare.

Colectivul Muzeului Județean Reșița este în fața unei noi cerințe: valorificând patrimoniul existent, el trebuie să răspundă așteptărilor publicului reșițean, privat atâta vreme de o adevărată expoziție muzeală. În același timp, crearea unui public este urmată de dezvoltarea și cultivarea sa. Metodele sociologice sunt, în acest context nou, unele dintre instrumentele la care a făcut apel colectivul de „relații cu publicul”, în strădania sa de a-și fundamenta științific cunoașterea și acțiunea.

Obiectivul primului sondaj de opinie realizat

Primul sondaj de opinie realizat de noi în lunile martie-mai 1991 și-a propus constituirea unei imagini „în mozaic” a publicului și a așteptărilor sale față de instituția muzeală, imagine pe fondul căreia să putem distinge mai bine elementele comune dar și cele particulare ale diferitelor categorii socioprofesionale de vizitatori.

Metodologia cercetării

Pentru atingerea obiectivului propus am selectat din multiplele fațete ale relației muzeu-public doar două, care ni s-au părut a fi mai relevante pentru situația actuală a muzeului nostru: *datele personale* ale potențialilor beneficiari și *cererea* de prestații muzeale. Cele două domenii de interes au fost specificate în mai multe dimensiuni, formate la rândul lor din una sau mai multe variabile, desemnând caracteristici relativ distincte. Dimensiunile pot fi considerate și drept concentrări ale

informației oferite de variabile (unități de bază ale operaționalizării).

Populația investigată în acest prim sondaj de opinie a fost alcătuită din patru grupe a câte 50 subiecți, fiecare cores-punzând principalelor categorii socio-profesionale, respectiv: 1 — elevi, studenți; 2 — intelectuali (cadre cu studii superioare); 3 — funcționari, tehnicieni (cadre cu studii medii); 4 — muncitori.

Am optat pentru o asemenea structură a eșantionului pentru a facilita comparațiile între răspunsurile înregistrate pe fiecare dintre aceste categorii și deci pentru desprinderea elementelor comune și a notelor specifice. Evident, în cazul prezentei anchete de opinie, rezultatele globale au valoare de „medie”, utilizabilă doar în comparații, ele neputând fi generalizate la întreaga populație a Reșiței. Din acest punct de vedere, eșantionul nostru nu este semnificativ, nerespectând proporțiile de reprezentare a fiecărei categorii socioprofesionale în populația totală a orașului. În cadrul fiecărei grupe, selecția celor 50 de subiecți s-a realizat aleatoriu, nereușindu-se păstrarea echilibrului pe sex, vârstă și loc de muncă.

Sondajul nostru s-a realizat pe bază de chestionar (anexa I) prin autoînregistrare pe foaie de răspuns. Prelucrarea datelor a fost făcută prin metode statistice uzuale pentru cele 42 de întrebări codificate și prin metoda analizei de conținut pentru cele 4 întrebări deschise.

Caracteristici ale publicului vizitator

Preocupați pentru stabilirea unei strategii a activității cu publicul, am încercat în primul rând să desprindem prin intermediul sondajului de opinie un profil al potențialului vizitator al muzeului, pentru fiecare dintre cele patru categorii. Față de 100% — situație ideală pentru disponibilitate, experiență, cunoștințe, — repartitia răspunsurilor indică:

Categorii socio-profesionale	‰ din maxim posibil			
	disponi- bilitate	experi- ență	cunoș- tințe	coeficient general
intelectuali	90	72	92	84
cadre medii	100	60	52	71
tineret studios	96	58	46	67
muncitori	96	48	1	48

Reținem ca pe un fapt deosebit de important disponibilitatea declarată pentru vizitarea de muzee, expoziții de către marea majoritate a subiecților noștri, indiferent de categoria lor socioprofesională. Diferențele apar doar în aceea că, în timp ce intelectualii preferă să viziteze muzeele „singuri”, cadrele medii și muncitorii optează pentru vizitele „cu familia” iar elevii și studenții pentru cele în „grup de prieteni”. La originea acestor opțiuni se află probabil anumite deprinderi dobândite anterior.

Răspunsurile la întrebarea: *Când ați vizitat ultima oară un muzeu/expoziție?* cu excepția categoriei cadrelor medii, se cantonează pentru majoritatea subiecților în rubricile: *În urmă cu uii an, mai demult, nu-mi amintesc* (parțial motivat prin situația specială a muzeului reșițean). Oricum, aceste răspunsuri atrag atenția asupra necesității creării unei deprinderi și nu doar a dezvoltării ei. Din zestrea expozițională a județului sunt cunoscute îndeosebi expozițiile organizate de Muzeul Județean Reșița la galeriile Agora și la Casa de Cultură, precum și cele relativ consacrate prin diferite trasee turistice: Băile Herculane, Oravița, Jupa.

Sursele de informare pentru vizitarea muzeelor par a fi, indiferent de categorie, afișajul stradal, presa, radioteleviziunea, grupul de prieteni etc.

La întrebările deschise privind muzee/expoziții din țară sau din străinătate, care au impresionat în mod deosebit, s-au obținut răspunsuri concrete de la majoritatea subiecților cu studii superioare, de la 1/5 din cadrele medii și foarte puține de la elevi, studenți și muncitori, motiv pentru care comparațiile pe categorii nu s-au realizat. Totuși, indiferent de categoria socioprofesională a subiectului, este evidentă opțiunea prioritară pentru marile muzee din capitală, pentru Muzeul Banatului (mai apropiat totuși), precum și pentru muzeele aflate pe trasee turistice. Preferința pentru muzeele de artă și nu pentru cele de istorie exprimă indirect refuzul de a vedea istoria așa cum era ea oglindită în muzeele românești din perioada comunistă. Muzeele din străinătate nominalizate reconstituie și ele, îndeosebi traseele „consacrate” altădată pentru noi:

URSS și RDG. Cu referire la expozițiile organizate de Muzeul Județean Reșița și la exponatele, care au atras atenția, sunt de asemenea destul de puține chestionare și ele vizează îndeosebi expoziții de dată recentă (ultimii doi ani).

Concluzionând asupra datelor obținute la primul domeniu propus spre studiu, putem afirma existența unui public potențial, cu reale disponibilități pentru activitatea muzeală în cadrul fiecărei categorii socioprofesionale. Este necesară, însă, elaborarea unei strategii diferite pentru atragerea spre muzeu a „marelui public”. Credem, de pildă, că muncitorii nu și-au nominalizat preferințele pentru muzee nu numai din comoditate, iar elevii și studenții au doar experiența unor muzee vizitate în grabă. Pe de altă parte, există un public avizat, care își înscrie printre preferințe marile muzee ale lumii.

Cererea de servicii muzeale

În perspectiva redeschiderii pentru public a muzeului reșițean, ni se pare relevant faptul că, indiferent de categoria socioprofesională, pe primul loc, în toate cele 4 grupe de subiecți, se situează opțiunea ca tematica expoziției permanente să fie istoria județului din cele mai vechi timpuri și până în prezent (pe grupe, ponderea acestui răspuns variază între 1/3 și

1/2 din totalul subiecților). În cazul unui „muzeu specializat”, răspunsurile se diferențiază semnificativ: intelectualii și cadrele medii optează mai mult pentru civilizația montană și tradiții cărășene ale mineritului, metalurgiei și construcției de mașini, în vreme ce elevii și studenții valorează mai mult muzeul specializat pe istoria culturii, iar muncitorii pe arheologie. Dacă în cazul expoziției permanente consensul se creează dincolo de categoria socioprofesională, în opțiunea pentru o prezentare monografică, mai mult sau mai puțin centrată pe o anume tematică a istoriei locale, în cazul expozițiilor temporare, acest consens vizează expoziții din străinătate. Explicațiile sunt la limita bunului-simț și nu mai necesită cercetări suplimentare: lungii ani de așteptare a unui muzeu local au îngustat probabil nivelul aspirațional al publicului nostru (un muzeu specializat este un lux pe care nu ni-l putem permite), iar curiozitatea în fața „fructului oprit” motivează opțiunea cvasi-majoritară pentru expoziții din străinătate (indiferent de tematică). Ierarhia obținută în tematica expozițiilor temporare (anexa IM) prezintă un interes deosebit pentru specialiști, atât în elementele comune tuturor categoriilor cât și în cele de specificitate:

Tematica	locul în ierarhia generală	valori mult mai mici	valori mult mai mari
expoziții din : străinătate de :	1	—	—
istoria științei	2	cadre medii	—
științele naturii	3	intelectuali	—
arheologie	4	elevi, intelectuali	
numismatică	5	elevi, intelectuali	cadre medii
istorie locală	6		intelectuali, elevi
artă antică și medievală	7	cadre medii	
viața cotidiană	8	elevi	
istoria tehnicii	9		intelectuali, muncitori
artă decorativă	10		intelectuali, elevi
			cadre medii
artă religioasă	11		elevi/studenți
viață economică	12		
viață politică	13		

Este evident că față de ierarhia generală, categoriile socioprofesionale influențează opțiunile, îndeosebi în cazul expozițiilor de artă decorativă (agregate de intelectuali și dezavuate de muncitori) și

a celor de numismatică (agreate de muncitori și obținând mai puține opțiuni din partea intelectualilor). De altfel, se poate observa că, în opțiunile lor asupra tematicii expozițiilor temporare, elevii și stu-

denții se apropie de intelectuali, iar muncitorii de cadrele medii. Constituie o singură excepție cele de istoria tehnicii, care interesează atât pe intelectuali (mai ales inginerii) cât și pe muncitori. În organizarea expozițiilor temporare, specialiștii noștri vor trebui să țină cont nu numai de patrimoniul existent ci și de categoria de beneficiară, cu datele ei specifice.

Alături de activitatea expozițională propriu-zisă, complementar ghidajului, subiecții ar dori să beneficieze de: montaje audio-vizuale, pliante și cataloage de sală (la toate categoriile ierarhia este aceeași, diferă doar ponderea); de ghiduri și pliante cu diapozitive (doresc să-și cum-

pere aceste „amintiri elevii și studenții, ghiduri și pliante cu ilustrate (muncitorii), dar și cataloage (albume) cu reproduceri intelectuali și cadrele medii). Revistele de specialitate ale muzeului reșițean sau ale altor muzee din țară întrunesc valori total nesemnificative, deși sunt prezente ca opțiuni individuale la fiecare din cele 4 grupe de subiecți.

Întrucât noua clădire a muzeului are și o sală specială pentru manifestări para-expoziționale, există intenția de a se oferi, în acest cadru, programe culturale cât mai variate, sub genericul *Seri muzeale*. În legătură cu tematica și modul de desfășurare, ierarhia obținută indică:

TEMATICA	Locul în ierarhia generală	valori mult mai mici	valori mult mai mari
mari muzee din România și din lume	1		
capodopere ale artei românești și universale	2		
istoria culturii și civilizației	3	muncitori	
monumente ale naturii	4	muncitori	elevi
club pentru copii	5	elevi	
istoria tehnicii și științei	6		muncitori
monumente istorice	7		
spectacole de muzică și poezie	8		elevi

În mod aproape paradoxal, muncitorii nu doresc ca unele cicluri din *Serile muzeale* să repete *Teleenciclopedia* prin prezentarea de monumente ale naturii, istorice etc., cel mult doresc cunoștințe din domeniul științei și tehnicii. Elevii și studenții optează tocmai pentru cicluri de prezentare a monumentelor istorice și naturale (acestea din urmă preferate și în cadrul expozițiilor temporale), considerând că activitatea de club și de spectacol nu este probabil proprie muzeelor! Pe de altă parte, socotim că refuzul de-a participa la club se datorează imaginii greșite despre rostul acestuia, comparându-se cu ceea ce au fost cândva cercurile școlare ori casele pionierești. În schimb, adulții consideră utilă necesitatea acestui club, care vine în completarea educației didactice.

Rezultatele primului sondaj de opinie se constituie, în primul rând, într-un avertisment: există un public potențial, el poate deveni publicul efectiv al muzeului², cu atât mai mult cu cât patrimoniul

acoperă în cea mai mare parte solicitările tematiche exprimate. De fapt, rezultatele reprezintă o autentică motivație pentru continuarea studiului pe compartimente, pentru adâncirea și nuanțarea concluziilor.³

NOTE

¹ Referitor la istoricul muzeului reșițean: I. Uzum, *Tradiții muzeistice și începuturile activității muzeului reșițean*, în „Banatica”, 10, 1990, p. 439–460; D. Bălănescu, *Reșița merită o sărbătoare*, în „Timpul”, 95, Reșița, 18 mai 1991; Idem, *La o aniversare*, în „Timpul”, 45, Reșița, 7 martie 1992; Idem, *Fascinația muzeului*, în „Revista noastră”, 1, Reșița, aprilie 1992.

² Expozițiile, precum și spectacolele organizate ulterior confirmă disponibilitatea reală a unui public iubitor de artă și istorie.

³ Al doilea sondaj a fost aplicat cu prilejul expoziției VEȘNICIA LUTULUI (12 martie–13 mai 1992) și a intenționat să obțină rezultate privind un anumit gen de expoziție temporară și câteva elemente experimentale utilizate în expunere (inclusiv fișele pedagogice, jocuri, fond sonor). Rezultatele acestui sondaj au fost publicate în articolul despre expoziția respectivă, în „Revista muzeelor”, nr. 4, 1992, p. 35.